

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ



ЗАТВЕРДЖУЮ

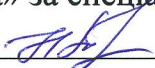
Декан гуманітарно-педагогічного факультету
Неля ПОДЛЕВСЬКА
1 вересня 2025 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

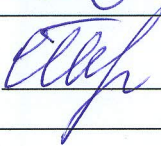
Вступ до мовознавства

Галузь знань В Культура, мистецтво та гуманітарні науки
Спеціальність В11 Філологія (за спеціалізаціями)
Спеціалізація В11.01 Українська мова та література
Рівень вищої освіти перший (бакалаврський)
Освітньо-професійна програма – Філологія. Українська мова та література
Обсяг дисципліни – 4 кредити ЄКТС
Шифр дисципліни ОЗП.02
Мова навчання – українська
Статус дисципліни – обов’язкова (цикл загальної підготовки)
Факультет – гуманітарно-педагогічний
Кафедра – слов’янської філології

Форма здобуття освіти	Курс	Семестр	Загальний обсяг		Кількість годин						Курсовий проект	Курсова робота	Форма семестрового контролю	
					Аудиторні заняття					Самостійна робота, у т.ч. ІРС			Залік	Іспит
			Кредити ЄКТС	Години	Разом	Лекції	Лабораторні роботи	Практичні заняття	Семінарські заняття					
Д	1	1	4	120	50	32		18		100				+
З	1	1	4	120	12	8		4		108				+

Робоча програма складена на основі освітньо-професійної програми «Філологія. Українська мова та література» за спеціальністю «В11 Філологія (за спеціалізаціями)»
Робочу програму склала  канд. філол. н., доц. Наталія ТОРЧИНСЬКА
Схвалена на засіданні кафедри слов’янської філології
Протокол № 1 від 29 серпня 2025 р.
Завкафедри слов’янської філології  Наталія ТОРЧИНСЬКА
Робоча програма розглянута та схвалена вченою радою гуманітарно-педагогічного факультету
Голова вченої ради факультету  Неля ПОДЛЕВСЬКА
Хмельницький 2025

2 ЛИСТ ПОГОДЖЕННЯ

Посада	Назва факультету	Підпис	Ім'я, прізвище
Завідувач кафедри української філології, канд. філол. наук, доц.	Гуманітарно-педагогічний факультет		Анатолій ЯНЧИШИН
Гарант освітньо-професійної програми, канд. філол. наук, доц..	Гуманітарно-педагогічний факультет		Марія ГАВРИШ

3. Пояснювальна записка

Дисципліна «Вступ до мовознавства» є однією із фахових дисциплін і посідає провідне місце у підготовці фахівців першого (бакалаврського) рівня за спеціальністю «В11 Філологія (за спеціалізаціями)», за освітньо-професійною програмою «Філологія. Українська мова та література»

Пререквізити – вихідна.

Постреквізити – ОЗП 06 Теорія і практика філологічних досліджень, ОЗП 10 Дискурсологія, ОФП 01 Сучасна українська літературна мова. Фонетика, ОФП 02 Сучасна українська літературна мова. Лексикологія, ОФП 03 Сучасна українська літературна мова. Морфеміка та словотвір, ОФП 04 Сучасна українська літературна мова. Морфологія, ОФП 05 Сучасна українська літературна мова. Синтаксис, ОФП 08 Курсова робота із сучасної української літературної мови, ОФП 11 Історична граматики української мови, ОФП 12 Історія української мови, ОФП 13 Основи соціолінгвістики, ОФП 15 Українська діалектологія, ОФП 17 Українська ономастика, ОФП 18 Культура українського ділового мовлення та документознавство, ОФП 19 Основи редакторської майстерності, ОФП 20 Стилїстика і культура української мови, ОФП 21 Українська міфологія та етнолінгвістика, ОФП 24 Навчальна практика (діалектологічна).

Відповідно до освітньої програми дисципліна має забезпечити:

компетентності:

ІК Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми в галузі філології (лінгвістики, літературознавства, фольклористики, перекладу) в процесі професійної діяльності або навчання, що передбачає застосування теорій та методів філологічної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов і вимог.

ЗК 02. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної галузі, її місця в загальній системі знань про природу і суспільство та в розвитку суспільства, техніки і технологій.

ЗК 03. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ФК 01. Усвідомлення структури філологічної науки та її теоретичних основ.

ФК 02. Здатність використовувати в професійній діяльності знання про мову як особливу знакову систему, її природу, функції, рівні.

ФК 03. Здатність використовувати в професійній діяльності знання з теорії та історії української мови.

ФК 04. Здатність аналізувати діалектні та соціальні різновиди польської та англійської мов, описувати соціолінгвальну ситуацію.

ФК 08. Здатність вільно оперувати спеціальною термінологією для розв'язання професійних завдань.

УК 02. Здатність досліджувати та аналізувати соціолінгвальну ситуацію Хмельниччини та суміжних регіонів.

програмні результати навчання:

ПРН 02. Ефективно працювати з інформацією: добирати необхідну інформацію з різних джерел, зокрема з фахової літератури та електронних баз, критично аналізувати й інтерпретувати її, впорядковувати, класифікувати й систематизувати.

ПРН 07. Розуміти основні проблеми філології та підходи до їх розв'язання із застосуванням доцільних методів та інноваційних підходів.

ПРН 08. Знати й розуміти систему мови, загальні властивості літератури як мистецтва слова, історію польської мови і літератури, і уміти застосовувати ці знання у професійній діяльності.

ПРН 09. Характеризувати діалектні та соціальні різновиди польської та англійської мов, описувати соціолінгвальну ситуацію.

ПРН 12. Аналізувати мовні одиниці, визначати їхню взаємодію та характеризувати мовні явища та процеси, що їх зумовлюють.

ПРН 15. Здійснювати лінгвістичний, літературознавчий та спеціальний філологічний аналіз текстів різних стилів і жанрів.

ПРН 16. Знати й розуміти основні поняття, теорії та концепції обраної філологічної спеціалізації, уміти застосувати їх у професійній діяльності.

ПРН 22. Зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної галузі, її місця в загальній системі знань про природу і суспільство та в розвитку суспільства, техніки і технологій.

Мета дисципліни – ознайомлення здобувачів-філологів з основними поняттями і термінами мовознавства, підготовка до вивчення фундаментальних лінгвістичних дисциплін на старших курсах; формування власного мовного іміджу, що забезпечить конкурентоспроможність майбутнього фахівця на сучасному ринку праці.

Предмет дисципліни: лінгвістична термінологія, проблематика теоретичної науки про мову, мова як система і як суспільне явище.

Завдання дисципліни: з'ясувати такі питання, як сутність мови, принципи розвитку мови, закономірності мовного розвитку і його рушійні сили, внутрішні та зовнішні фактори мовних змін; розвиток письма; значення штучних мов; ознайомити студентів з основами науки про мову, її проблематикою, основними методами лінгвістичних, виробити в них навички спостереження явищ мови в їх науковому аналізі, формувати вміння виявляти диференційні ознаки, властиві всім мовам світу, осмислено підходити до мовних явищ.

Результати навчання. Студент, який успішно завершив вивчення дисципліни, повинен: *вміло використовувати* понятійний апарат, зокрема послуговуватися відповідною лінгвістичною термінологією; *уміти аналізувати* лінгвістичні явища, притаманні різним мовам світу; *визначати* типологію мовних явищ та причини змін у мові; *класифікувати* мови світу за різними критеріями; *формулювати* власну думку щодо питань розвитку мови; *розрізняти* функціональні стилі мови; *застосовувати* норми сучасної української літературної мови у практиці мовленнєвої діяльності.

4. Структура залікових кредитів дисципліни

Назва теми	Кількість годин, відведених на:					
	Денна форма			Заочна форма		
	лекції	практичні заняття	СРС	лекції	практичні заняття	СРС
Тема 1. Предмет мовознавства як науки	2		4	2		6
Тема 2. Системний характер будови мови	2	2	4			6
Тема 3. Мова, її природа і суспільні функції	2		4	2	1	7
Тема 4. Взаємодія мови і мислення, мови і мовлення	2	2	4			6
Тема 5. Походження мови	2		4		1	6
Тема 6. Загальні закономірності розвитку мов	2	2	4			6
Тема 7. Історичний розвиток мов	2		4			7
Тема 8. Мова і письмо	2	2	4			6
Тема 9. Інтерлінгвістика	2		4			6
Тема 10. Мови світу та їхні класифікації	2	2	4	2		7
Тема 11. Структурно-типологічна та генеалогічна класифікації мов	2	1	4			7
Тема 12. Індоевропейська, угро-фінська, тюркська та інші мовні сім'ї	2	2	5			7
Тема 13. Структура мови	2	–	5		2	7
Тема 14. Фонетичний і лексичний рівні мови	2	2	5			8
Тема 15. Морфологічний і синтаксичний рівні мови	2	1	5			8
Тема 16. Проміжні рівні мови	2	2	6			8
Разом за семестр	32	18	70	8	4	108

5. Програма навчальної дисципліни

5.1. Зміст лекційного курсу

Номер теми	Перелік тем лекцій, їхні анотації	Кількість годин
1	Предмет мовознавства як науки Предмет мовознавства. Мовознавчі поля. Основні проблеми лінгвістики. Зв'язок мовознавства з іншими науками. <i>Література: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 15, 20, 24, 27, 31, 38, 42, 40, 55, 59, 60.</i>	2
2	Системний характер будови мови Мова як система. Мова як особлива система знаків. Семіотика і лінгвосеміотика. <i>Література: 1, 2, 4, 9, 15, 22, 24, 25, 30, 31, 35, 36, 44, 46, 47, 48, 55.</i>	2
3	Мова, її природа і суспільні функції Суспільний характер мови. Основні та факультативні функції мови. <i>Література: 1, 2, 3, 4, 5, 9, 11, 14, 15, 23, 27, 26, 29, 31, 33, 34, 37, 45, 50, 55, 56, 58, 61</i>	2
4	Взаємодія мови і мислення, мови і мовлення Мова і мислення. Основні ознаки та функції мови і мислення. Мова і мовлення. <i>Література: 1, 2, 3, 4, 5, 9, 11, 14, 15, 23, 27, 26, 29, 31, 33, 34, 37, 45, 50, 55, 56, 58, 61</i>	2
5	Походження мови Лінгвістична палеонтологія. Основні передумови виникнення мови. Теорії походження людської мови. Недоліки теорій походження мови. Концепція Н. Хомського. Теорія Я. Бодуена де Куртене. <i>Література: 1, 2, 3, 4, 5, 9, 11, 14, 15, 23, 27, 26, 29, 31, 33, 34, 37, 45, 50, 55, 56, 58, 61</i>	2
6	Загальні закономірності розвитку мов Внутрішні та зовнішні причини мовних змін. Диференціація та інтеграція як результат мовних змін. Мовні контакти та їх наслідки. <i>Література: 1, 2, 3, 4, 5, 9, 11, 14, 15, 23, 27, 29, 31, 33, 34, 50, 55, 56, 58, 61</i>	2
7	Історичний розвиток мов Мова і територіальні діалекти. Найпоширеніші мови світу. Міжнародні та національні мови. <i>Література: 1, 2, 3, 4, 5, 9, 11, 14, 15, 23, 27, 29, 31, 33, 34, 50, 55, 56, 58, 61</i>	2
8	Мова і письмо Значення письма. Предметне письмо. Основні етапи розвитку письма: піктографія, ідеографія та фонографія. <i>Література: 1, 2, 3, 4, 5, 9, 12, 15, 17, 21, 23, 27, 35, 40, 44, 55, 59, 60.</i>	2
9	Інтерлінгвістика Інтерлінгвістика як наука. Штучні мови. Есперанто. <i>Література: 1, 2, 3, 4, 5, 9, 12, 15, 17, 21, 23, 27, 35, 40, 44, 55, 59, 60.</i>	2
10	Мови світу та їхні класифікації Типи класифікацій мов: територіальна, функціональна, за типом фонетичної та синтаксичної організації мов, соціолінгвістична, за поширеністю. Мови народів і народностей України. <i>Література: 1, 2, 3, 4, 5, 9, 12, 15, 23, 27, 35, 39, 44, 53, 55.</i>	2
11	Структурно-типологічна та генеалогічна класифікації мов Структурно-типологічна, або морфологічна, класифікація мов. Основні критерії генеалогічної класифікації мов. Поняття про мовні сім'ї та макросім'ї. <i>Література: 1, 2, 3, 4, 5, 9, 12, 15, 23, 27, 35, 39, 44, 53, 55.</i>	2
12	Індоевропейська, угро-фінська, тюркська та інші мовні сім'ї (лекція-конференція). Причини виділення індоевропейської мовної сім'ї, 14 груп мов, підгрупи. Найпоширеніші мови угро-фінської мовної сім'ї. Семіто-хамітська, або афразійська, мовна сім'я: арабська, іврит, асирійська, хауса. Китайсько-	2

	тибетська, ніло-сахарська, андо-екваторіальна, дравідійська мовні сім'ї, палеоазіатські та інші мови. <i>Література: 1, 2, 3, 4, 5, 9, 12, 15, 23, 27, 35, 39, 44, 53, 55.</i>	
13	Структура мови Основні розділи науки про мову. Основні рівні мови (фонетика, лексикологія, морфологія, синтаксис). Найбільш відомі мовознавці – представники різних напрямів. <i>Література: 1, 2, 4, 9, 15, 22, 24, 25, 30, 31, 35, 36, 44, 46, 47, 48, 55.</i>	2
14	Фонетичний і лексичний рівні мови. Фонетична і фонологічна система мови. Класифікація звуків. Лексикологія як розділ мовознавства. Слово, лексема, словоформа. Основні лексичні групи слів. <i>Література: 1, 2, 4, 9, 15, 22, 24, 25, 30, 31, 35, 36, 44, 46, 47, 48, 55.</i>	2
15	Морфологічний і синтаксичний рівні мови Морфологія як розділ лінгвістики. Принципи виділення частин мови. Граматичне значення, способи і засоби його вираження. Граматична форма. Парадигма. Словосполучення як синтаксична одиниця. Структура речення. <i>Література: 1, 2, 4, 9, 15, 22, 24, 25, 30, 31, 35, 36, 44, 46, 47, 48, 55.</i>	2
16	Проміжні рівні мови Галузі проміжних рівнів (морфонологія, фразеологія, словотвір). Інші розділи лінгвістики (морфеміка, стилістика, орфоепія, орфографія, пунктуація) <i>Література: 1, 2, 4, 9, 15, 22, 24, 25, 30, 31, 35, 36, 44, 46, 47, 48, 55.</i>	2
Разом за I семестр		32

Перелік оглядових лекцій для студентів заочної форми навчання

Номер теми	Перелік тем лекцій, їхні анотації	Кількість годин
1.	Предмет мовознавства як науки Предмет мовознавства. Мовознавчі поля. Основні проблеми лінгвістики. Зв'язок мовознавства з іншими науками. Системний характер будови мови. <i>Література: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 15, 20, 24, 27, 31, 38, 42, 40, 55, 59, 60.</i>	2
2.	Мова, її природа і суспільні функції Суспільний характер мови. Основні та факультативні функції мови. Мова і мислення. Основні ознаки та функції мови і мислення. Походження мови <i>Література: 1, 2, 3, 4, 5, 9, 11, 14, 15, 23, 27, 26, 29, 31, 33, 34, 37, 45, 50, 55, 56, 58, 61</i>	2
3.	Мови світу та їхні класифікації Типи класифікацій мов: територіальна, функціональна, за типом фонетичної та синтаксичної організації мов, соціолінгвістична, за поширеністю. Мови народів і народностей України. <i>Література: 1, 2, 3, 4, 5, 9, 12, 15, 23, 27, 35, 39, 44, 53, 55.</i>	2
4	Структура мови Мова як система. Основні та проміжні рівні мови <i>Література: 1, 2, 4, 9, 15, 22, 24, 25, 30, 31, 35, 36, 44, 46, 47, 48, 55.</i>	2
Разом за I семестр		8

5.2. Зміст практичних занять

Перелік тем практичних занять для студентів денної форми навчання

Номер теми	Теми практичних занять	Кількість годин
1.	Предмет мовознавства як науки. Мова як система <i>Література: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 15, 20, 24, 27, 31, 38, 42, 40, 55, 59, 60.</i>	2
2.	Функції мови. Взаємодія мови і мислення, мови і мовлення <i>Література: 1, 2, 3, 4, 5, 9, 11, 14, 15, 23, 27, 26, 29, 31, 33, 34, 37, 45, 50, 55, 56, 58, 61</i>	2
3.	Походження мови. Загальні закономірності розвитку мов <i>Література: 1, 2, 3, 4, 5, 9, 11, 14, 15, 23, 27, 26, 29, 31, 33, 34, 37, 45, 50, 55, 56, 58, 61</i>	2
4	Історичний розвиток мов. Мова і письмо. Інтерлінгвістика <i>Література: 1, 2, 3, 4, 5, 9, 11, 14, 15, 23, 27, 29, 31, 33, 34, 50, 55, 56, 58, 61</i>	2
5.	Мови світу та їхні класифікації <i>Література: 1, 2, 3, 4, 5, 9, 12, 15, 23, 27, 35, 39, 44, 53, 55.</i>	2
6	Мовні сім'ї <i>Література: 1, 2, 3, 4, 5, 9, 12, 15, 23, 27, 35, 39, 44, 53, 55.</i>	2
7.	Структура мови. Основні рівні мови <i>Література: 1, 2, 4, 9, 15, 22, 24, 25, 30, 31, 35, 36, 44, 46, 47, 48, 55.</i>	2
8.	Проміжні рівні мови <i>Література: 1, 2, 4, 9, 15, 22, 24, 25, 30, 31, 35, 36, 44, 46, 47, 48, 55.</i>	2
9	Підсумкове заняття. Контрольна робота	2
Разом за I семестр		18

Перелік практичних занять для студентів заочної форми навчання

Номер теми	Теми практичних занять	Кількість годин
1.	Суспільний характер мови. Походження мови. Мова і письмо <i>Література: 1, 2, 3, 4, 5, 9, 11, 14, 15, 23, 27, 26, 29, 31, 33, 34, 37, 45, 50, 55, 56, 58, 61</i>	2
3.	Структура мови. Основні і проміжні рівні мови <i>Література: 1, 2, 3, 4, 5, 9, 12, 15, 17, 21, 23, 27, 35, 40, 44, 55, 59, 60.</i>	2
Разом за I семестр		4

5.3. Зміст самостійної (зокрема й індивідуальної) роботи

Самостійна робота здобувачів усіх форм освіти полягає у систематичному опрацюванні програмного матеріалу з відповідних джерел інформації, підготовці до практичних занять, виконанні індивідуальних завдань, тестування з теоретичного матеріалу тощо.. Студенти *заочної* форми навчання виконують ще й контрольну роботу. Вимоги до її виконання і варіанти встановлюються методичними рекомендаціями до виконання контрольних робіт, які кожний здобувач вищої освіти отримує на кафедрі у викладача в період настановної сесії. Крім цього, до послуг здобувачів сторінка навчальної дисципліни у середовищі для навчання MOODLE, де розміщені Робоча програма дисципліни та необхідні документи з її навчально-методичного забезпечення.

Зміст самостійної роботи студентів денної форми здобуття освіти

Номер тижня	Зміст самостійної роботи	Кількість годин
1.	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т1. Підготовка до практичного заняття.	4
2.	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т2. Підготовка до практичного заняття.	4
3.	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т.3. Підготовка до практичного заняття.	4
4.	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т.4. Підготовка до практичного заняття. Виконання ТК № 1	4
5.	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т.5. Підготовка до практичного заняття.	4
6.	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т.6. Підготовка до практичного заняття.	4
7.	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т.7. Підготовка до практичного заняття.	4
8.	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т.4. Підготовка до практичного заняття. Виконання ТК № 2	4
9.	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т.9. Підготовка до теоретичного опитування.	4
10.	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т.10. Підготовка до практичного заняття.	4
11.	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т.11 Підготовка до практичного заняття та до лекції-конференції (студентський проєкт «Порівняльна характеристика двох мов»).	4
12.	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т.12. Підготовка до практичного заняття та до лекції-конференції (студентський проєкт «Порівняльна характеристика двох мов»). Виконання ТК № 3	5
13.	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т.13. Підготовка до практичного заняття.	5
14.	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т.14. Підготовка до практичного заняття.	5
15.	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т.15. Підготовка до практичного заняття. Виконання ТК № 4.	5
16.	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т.16. Підготовка до контрольної роботи.	3
17.	Захист ІДЗ.	3
Разом за І семестр		70

На самостійне опрацювання студентів виносяться визначені у методичних рекомендаціях до практичних занять та самостійної роботи питання з кожної теми. Керівництво самостійною роботою та контроль за виконанням індивідуального завдання здійснюється викладачем згідно з розкладом консультацій у позаурочний час.

Вимоги до виконання контрольної роботи (для студентів заочної форми здобуття освіти) та індивідуального домашнього завдання (для студентів денної форми здобуття освіти) викладені в Модульному середовищі для навчання на сторінці навчальної дисципліни.

6. Технології та методи навчання

Процес навчання з дисципліни відбувається у таких формах: лекції (з використанням методів проблемного навчання і візуалізації); практичні заняття (бесіда, демонстрування, спостереження, з використанням кейсів, розв'язування задач, презентацій), самостійна робота (індивідуальне домашнє завдання, опрацювання теоретичного матеріалу).

Досягненню мети при вивченні ОК сприяє використання традиційних і сучасних технологій та методів навчання, зокрема таких як: методи навчання за джерелом передачі і сприймання інформації (словесні (пояснення, дискусія, консультування), практичні (виконання вправ, вирішення ситуаційних завдань), наочні (демонстрування, ілюстрування, спостереження); за логікою передачі і сприймання навчальної інформації; за рівнем самостійності пізнавальної діяльності (методи проблемного викладу, частково пошукові, дослідницькі); методи стимулювання і мотивації учіння, інтерактивні; метод аналізу конкретних ситуацій (case-study) з використанням технологій візуалізації, інформаційно-комунікаційних та технології дистанційного навчання (сервіс для проведення онлайн-конференцій Zoom, Модульне середовище для навчання тощо).

7. Методи контролю

Поточний контроль здійснюється під час практичних занять, а також у дні проведення контрольних заходів, встановлених робочою програмою і графіком освітнього процесу.

При цьому використовуються такі методи поточного контролю:

- усне опитування;
- тестовий контроль теоретичного матеріалу;
- оцінювання результатів роботи на практичних заняттях (виконання вправ, участь в обговоренні питань, самостійні роботи);
- оцінювання результатів виконання індивідуального домашнього завдання.

При виведенні підсумкової семестрової оцінки враховуються результати як поточного контролю, так і підсумкового контролю, який проводиться з усього матеріалу дисципліни за білетами, попередньо складеними і затвердженими на засіданні кафедри. Здобувач вищої освіти, який набрав із будь-якого виду навчальної роботи суму балів, нижчу за 60 відсотків від максимального балу, не допускається до семестрового контролю, поки не виконає обсяг роботи, передбачений Робочою програмою. Здобувач вищої освіти, який набрав позитивний середньозважений бал (60 відсотків і більше від максимального балу) з усіх видів поточного контролю і не склав іспит, вважається таким, який має академічну заборгованість. Ліквідація академічної заборгованості із семестрового контролю здійснюється у період екзаменаційної сесії або за графіком, встановленим деканатом відповідно до «Положення про контроль і оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти у ХНУ».

8 Політика дисципліни

Політика навчальної дисципліни загалом визначається системою вимог до здобувача вищої освіти, що передбачені чинними положеннями Університету про організацію і навчально-методичне забезпечення освітнього процесу. Зокрема, проходження інструктажу з техніки безпеки; відвідування занять з дисципліни є обов'язковим. За об'єктивних причин (підтверджених документально) теоретичне навчання за погодженням із лектором може відбуватися в індивідуальному режимі. Успішне опанування дисципліни і формування фахових компетентностей і програмних результатів навчання передбачає необхідність підготовки до практичних занять (вивчення теоретичного матеріалу з теми, активна робота на занятті, виконання практичних завдань, участь у дискусіях тощо).

Здобувачі вищої освіти зобов'язані дотримуватися термінів виконання усіх видів робіт, передбачених робочою програмою навчальної дисципліни. Пропущене практичне заняття здобувач зобов'язаний відпрацювати у встановлений викладачем термін, але не пізніше, ніж за два тижні до кінця теоретичних занять у семестрі.

Засвоєння здобувачем теоретичного матеріалу з дисципліни оцінюється за результатами опитування під час практичних занять, тестування й виконання індивідуального домашнього завдання. Виконання індивідуального завдання завершується його презентацією під час вивчення відповідних тем або здачею на перевірку у терміни, встановлені графіком самостійної роботи. У якості ІДЗ здобувач готує відеопроєкт або презентацію на тему «Порівняльна характеристика двох мов».

Здобувач вищої освіти, виконуючи самостійну роботу з дисципліни, має дотримуватися політики доброчесності (заборонені списування, підказки, плагіат, використання штучного інтелекту (без цитування)). У разі порушення політики академічної доброчесності в будь-яких видах навчальної роботи здобувач вищої освіти отримує незадовільну оцінку і має повторно виконати завдання з відповідної теми (виду роботи), що передбачені робочою програмою. Будь-які форми порушення академічної доброчесності під час вивчення навчальної дисципліни не допускаються і не толеруються.

У межах вивчення навчальної дисципліни здобувачам вищої освіти передбачено визнання і зарахування результатів навчання, набутих шляхом неформальної освіти, що розміщені на доступних платформах (<https://course.emova.language-ua.online/courses/course-v1:ukainianworld+EMOVA101+20200715/about>; <https://prometheus.org.ua/courses-catalog/>; <https://vseosvita.ua/>; <https://naurok.com.ua/>; <https://eij.com.ua/courses>;), які сприяють формування компетентностей і поглибленню результатів навчання, визначених робочою програмою дисципліни, або забезпечують вивчення відповідної теми та/або виду робіт з програми навчальної дисципліни (детальніше у Положенні про порядок визнання та зарахування результатів навчання здобувачів вищої освіти у ХНУ).

9. Оцінювання результатів навчання студентів у семестрі

Оцінювання академічних досягнень здобувача вищої освіти здійснюється відповідно до «Положення про контроль і оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти у ХНУ». При поточному оцінюванні виконаної здобувачем роботи з кожної структурної одиниці і отриманих ним результатів викладач виставляє йому певну кількість балів із призначених робочою програмою для цього виду роботи. При цьому кожна структурна одиниця (робота) може бути зарахована, якщо здобувач набрав не менше 60 відсотків (мінімальний рівень для позитивної оцінки) від максимально можливої суми балів, призначеної структурній одиниці.

Будь-які форми порушення академічної доброчесності не допускаються та не толеруються.

Отриманий здобувачем бал за зарахований вид навчальної роботи (структурну одиницю) після її оцінювання викладач виставляє в електронному журналі обліку успішності здобувачів вищої освіти. За умови виконання усіх видів навчальної роботи за результатами поточного контролю протягом вивчення навчальної дисципліни, встановлених її Робочою програмою, здобувач денної форми здобуття освіти з навчальної дисципліни, підсумковим контролем для якої є іспит, може набрати до 60 балів (здобувач заочної форми – до 50 балів). Позитивну підсумкову оцінку здобувач може отримати, якщо за результатами поточного та підсумкового контролів набере від 60 до 100 балів. Семестрова підсумкова оцінка розраховується в автоматизованому режимі в інформаційній підсистемі «Електронний журнал» (ІС «Електронний університет») і відповідно до накопиченої суми балів визначається оцінка за інституційною шкалою та шкалою ЄКТС (див. таблицю Співвідношення...), яка заноситься в екзаменаційну відомість, а також до Індивідуального навчального плану здобувача вищої освіти.

Структурування дисципліни за видами навчальної роботи й оцінювання результатів навчання студентів денної форми здобуття освіти у 1 семестрі

Аудиторна робота					Контрольні заходи					Семестровий контроль	Разом
Усні відповіді на практичних заняттях				Індивідуальне домашнє завдання	Тестовий контроль				Контрольна робота	Іспит	
1-2	3-4	5-6	7-8	№1	№1	№2	№3	№4	№1		
Кількість балів за кожний вид навчальної роботи (мінімум-максимум)											
3-5	3-5	3-5	3-5	6-10	3-5	3-5	3-5	3-5	6-10	24-40	60-100

12-20	6-10	12-20	6-10	24-40	
-------	------	-------	------	-------	--

Примітка: УО – усне опитування; ТК – тестовий контроль; ІДЗ – індивідуальне домашнє завдання; КР – контрольна робота; ПК – підсумковий контроль (іспит). За набрану з будь-якого виду навчальної роботи з дисципліни кількість балів, нижче встановленого мінімуму, здобувач отримує незадовільну оцінку і має її перескласти у встановлений викладачем (деканом) термін. Інституційна оцінка встановлюється відповідно до таблиці «Співвідношення інституційної шкали оцінювання і шкали оцінювання ЄКТС».

Структурування дисципліни за видами навчальної роботи й оцінювання результатів навчання студентів заочної форми здобуття освіти у 1 семестрі

Аудиторна робота		Контрольні заходи				Семестровий контроль	Разом
Усні відповіді на практичних заняттях	Індивідуальне домашнє завдання	Тестовий контроль		Контрольна робота		Іспит	
№1	№1	№1	№2	№3	№4		
<i>Кількість балів за кожний вид навчальної роботи (мінімум-максимум)</i>							
3-5	3-5	3-5	3-5	3-5	3-5	12-20	30-50
3-5	3-5	12-20		12-20		30-50	60-100

Оцінювання якості виконання контрольної роботи студентами заочної форми здобуття освіти

Контрольна робота передбачає виконання трьох завдань теоретико-практичного спрямування, два з яких необхідно виконати шляхом створення презентацій або відеопроєктів. Зміст завдань наведено в методичних рекомендаціях до виконання контрольної роботи. При оцінюванні контрольної роботи враховуються якість її виконання та захист, кожен з цих показників оцінюються максимально: перше і третє завдання – 6 балами, друге завдання 8 балами, загальна максимальна сума балів становить 20.

Критерії оцінювання контрольної роботи:

Таблиця – Розподіл балів між завданнями контрольної роботи здобувача вищої освіти

Види завдань	Для кожного окремого виду завдань		
	Мінімальний (достатній) бал	Потенційні позитивні бали* (середній бал)	Максимальний (високий) бал
Завдання № 1	4	5	6
Завдання № 2	4	6	8
Завдання № 3	4	5	6
Всього балів	12	16	20

Примітка. *Позитивний бал за контрольну роботу, відмінний від мінімального (12 балів) та максимального (20 балів), знаходиться в межах 13-19 балів та розраховується як сума балів за усі структурні елементи (завдання) контрольної роботи.

Кожне завдання контрольної роботи здобувача вищої освіти оцінюється з використанням нижченаведених у таблиці критеріїв оцінювання навчальних досягнень здобувача вищої освіти (щодо визначення достатнього, середнього та високого рівня досягнення здобувачем запланованих ПРН та сформованих компетентностей).

Оцінювання на практичних заняттях

Оцінка, яка виставляється за практичне заняття, складається з таких елементів: усне опитування студентів на знання теоретичного матеріалу з теми; вільне володіння студентом спеціальною термінологією і вміння використовувати свої знання при виконанні практичних завдань; результати самостійних робіт.

При оцінюванні результатів навчання здобувачів вищої освіти на практичних заняттях викладач користується наведеними нижче критеріями:

Таблиця – Критерії оцінювання навчальних досягнень здобувача вищої освіти

Оцінка та рівень досягнення здобувачем запланованих ПРН та сформованих компетентностей	Узагальнений зміст критерію оцінювання
Відмінно (високий)	Здобувач вищої освіти глибоко і у повному обсязі опанував зміст навчального матеріалу, легко в ньому орієнтується і вміло використовує понятійний апарат; уміє пов'язувати теорію з практикою, вирішувати практичні завдання, впевнено висловлювати і обґрунтовувати свої судження. Відмінна оцінка передбачає логічний виклад відповіді мовою викладання (в усній або у письмовій формі), демонструє якісне оформлення завдань, вміє заповнювати форми звітності, аналізувати їх на помилки та виправляти їх, шукати взаємозв'язки між формами. Здобувач не вагається при видозміні запитання, вміє робити детальні та узагальнюючі висновки, демонструє практичні навички з вирішення фахових завдань. При відповіді допустив дві–три несуттєві <i>похибки</i> .
Добре (середній)	Здобувач вищої освіти виявив повне засвоєння навчального матеріалу, володіє понятійним апаратом, орієнтується у вивченому матеріалі; свідомо використовує теоретичні знання для вирішення практичних задач; виклад відповіді грамотний, але у змісті і формі відповіді можуть мати місце окремі неточності, нечіткі формулювання правил, закономірностей тощо. Відповідь здобувача вищої освіти будується на основі самостійного мислення. Здобувач вищої освіти у відповіді допустив дві–три <i>несуттєві помилки</i> .
Задовільно (достатній)	Здобувач вищої освіти виявив знання основного програмного матеріалу в обсязі, необхідному для подальшого навчання та практичної діяльності за професією, справляється з виконанням практичних завдань, передбачених програмою. Як правило, відповідь здобувача вищої освіти будується на рівні репродуктивного мислення, здобувач вищої освіти має слабкі знання структури навчальної дисципліни, допускає неточності і <i>суттєві помилки</i> у відповіді, вагається при відповіді на видозмінене запитання. Разом з тим, набув навичок, необхідних для виконання нескладних практичних завдань, які відповідають мінімальним критеріям оцінювання і володіє знаннями, що дозволяють йому під керівництвом викладача усунути неточності у відповіді.
Незадовільно (недостатній)	Здобувач вищої освіти виявив розрізнені, безсистемні знання, не вміє виділяти головне і другорядне, допускається помилок у визначенні понять, перекручує їх зміст, хаотично і невпевнено викладає матеріал, не може використовувати знання при вирішенні практичних завдань. Як правило, оцінка «незадовільно» виставляється здобувачеві вищої освіти, який не може продовжити навчання без додаткової роботи з вивчення навчальної дисципліни.

ІДЗ здобувача вищої освіти оцінюється аналогічно з використанням вищенаведених у таблиці критеріїв оцінювання навчальних досягнень здобувача вищої освіти (мінімальний позитивний бал – 6 балів, максимальний – 10 балів).

Оцінювання результатів тестового контролю

Кожен з чотирьох тестів, передбачених робочою програмою, складається із 25 тестових завдань. Максимальна сума балів, яку може набрати студент за результатами тестування, складає 5.

Відповідно до таблиці структурування видів робіт за тематичний контроль здобувач залежно від кількості правильних відповідей може отримати від 3 до 5 балів:

Таблиця – Розподіл балів залежно від наданих правильних відповідей на тестові завдання

Кількість правильних відповідей	1–13	14–16	17–22	23–25
Відсоток правильних відповідей	0-59	60-74	75-89	90-100
Кількість балів	-	3	4	5

На тестування відводиться 25 хвилин. Тестування здобувач освіти проходить в онлайн-режимі в Модульному середовищі для навчання на сторінці навчальної дисципліни. Тестування здобувачів вищої освіти у Модульному середовищі для навчання автоматично оцінюються за критеріями, наведеними у таблиці вище.

При отриманні негативної оцінки тест слід перескласти до терміну наступного контролю.

Оцінювання результатів підсумкового семестрового контролю (іспит)

Освітня програма передбачає підсумковий семестровий контроль із дисципліни у формі іспиту, завданням якого є системне й об'єктивне оцінювання як теоретичної, так і практичної підготовки здобувача з навчальної дисципліни. Складання іспиту відбувається за попередньо розробленими і затвердженими на засіданні кафедри білетами. Відповідно до цього в екзаменаційному білеті пропонується поєднання питань як теоретичного, так і практичного характеру.

Таблиця – Оцінювання результатів підсумкового семестрового контролю здобувачів денної форми навчання (40 балів для підсумкового контролю)

Види завдань	Для кожного окремого виду завдань		
	Мінімальний (достатній) бал (задовільно)	Потенційні позитивні бали* (середній бал) (добре)	Максимальний (високий) бал (відмінно)
Теоретичне питання № 1	6	8	10
Теоретичне питання № 2	6	8	10
Практичне завдання	12	16	20
Разом:	24		40

Примітка. *Позитивний бал за іспит, відмінний від мінімального (24 бали) та максимального (40 балів), знаходиться в межах 25-39 балів та розраховується як сума балів за усі структурні елементи (завдання) іспиту.

Таблиця – Оцінювання результатів підсумкового семестрового контролю здобувачів заочної форми навчання (50 балів для підсумкового контролю)

Види завдань	Для кожного окремого виду завдань		
	Мінімальний (достатній) бал (задовільно)	Потенційні позитивні бали* (середній бал) (добре)	Максимальний (високий) бал (відмінно)
Теоретичне питання № 1	6	10	15
Теоретичне питання № 2	6	10	15
Практичне завдання	8	14	20
Разом:	30		50

Примітка. *Позитивний бал за іспит, відмінний від мінімального (30 балів) та максимального (50 балів), знаходиться в межах 31-49 балів та розраховується як сума балів за усі структурні елементи (завдання) іспиту.

Для кожного окремого виду завдань підсумкового семестрового контролю застосовуються критерії оцінювання навчальних досягнень здобувача вищої освіти, наведені вище (Таблиця – Критерії оцінювання навчальних досягнень здобувача вищої освіти).

Таблиця – Співвідношення інституційної шкали оцінювання і шкали оцінювання ЄКТС

Оцінка ЄКТС	Рейтингова шкала балів	Інституційна шкала (Опис рівня досягнення здобувачем вищої освіти запланованих результатів навчання з навчальної дисципліни)	
		Залік	Іспит/диференційований залік
A	90-100	Зараховано	Відмінно/Excellent – високий рівень досягнення запланованих результатів навчання з навчальної дисципліни, що свідчить про безумовну готовність здобувача до подальшого навчання та/або професійної діяльності за фахом
B	83-89		Добре/Good – середній (максимально достатній) рівень досягнення запланованих результатів навчання з навчальної дисципліни та готовності до подальшого навчання та/або професійної діяльності за фахом
C	73-82		Задовільно/Satisfactory – Наявні мінімально достатні для подальшого навчання та/або професійної діяльності за фахом результати навчання з навчальної дисципліни
D	66-72		
E	60-65		
FX	40-59	Незараховано	Незадовільно/Fail – Низка запланованих результатів навчання з навчальної дисципліни відсутня. Рівень набутих результатів навчання є недостатнім для подальшого навчання та/або професійної діяльності за фахом
F	0-39		Незадовільно/Fail – Результати навчання відсутні

Підсумкова семестрова оцінка за інституційною шкалою і шкалою ЄКТС визначається в автоматизованому режимі після внесення викладачем результатів оцінювання з усіх видів робіт до електронного журналу. Співвідношення інституційної шкали оцінювання і шкали оцінювання ЄКТС у наведеній нижче таблиці.

Семестровий іспит виставляється, якщо загальна сума балів, яку набрав студент з дисципліни за результатами поточного та підсумкового контролю, знаходиться у межах від 60 до 100 балів. При цьому за інституційною шкалою ставиться оцінка «відмінно/добре/задовільно», а за шкалою ЄКТС – буквене позначення оцінки, що відповідає набраній студентом сумі балів відповідно до таблиці Співвідношення.

11. Питання для самоконтролю результатів навчання

1. Предмет мовознавства як науки. Основні проблеми сучасного мовознавства. Вступ до мовознавства як елементарний лінгвістичний курс.

2. Мовознавчі поля.

3. Місце мовознавства в системі наук.

4. Мова як суспільне явище.

5. Суспільні функції мови.

6. Мова і мислення.

7. Виникнення мови: основні передумови

8. Теорії походження мови.

9. Зовнішні та внутрішні причини мовних змін.

10. Диференціація та інтеграція як результат мовних змін.

11. Мовні контакти та їхні наслідки: субстрат, суперстрат, перстрат, інстрат, адстрат.

Піджин. Креольські мови.

12. Мова і територіальні діалекти.

13. Літературна мова, її ознаки.
14. Світові мови та мови міжнародного спілкування.
15. Інтерлінгвістика. Штучні мови.
16. Розвиток письма: предметне та піктографічне письмо.
17. Ідеографічне та фонографічне письмо.
18. Типи класифікацій мов (територіальна, функціональна, за типом фонетичної та синтаксичної організації мов)
19. Типи класифікацій мов (соціолінгвістична, за поширеністю).
20. Структурно-типологічна класифікація мов.
21. Генеалогічна класифікація мов (загальна характеристика). Слов'янські мови.
22. Індоевропейська мовна сім'я.
23. Угро-фінська мовна сім'я.
24. Тюркська мовна сім'я.
25. Семіто-хамітська і китайсько-тибетська мовні сім'ї.
26. Мови народів і народностей України. Українська мова в світі.
27. Найпоширеніші мови світу (загальна характеристика).
28. Системний характер будови мови.
29. Мова як особлива система знаків.
30. Взаємодія мови і мовлення.
31. Основні розділи науки про мову.
32. Проміжні рівні мови (основні галузі).
33. Описовий метод у мовознавстві.
34. Порівняльний метод у мовознавстві.
35. Структурний та конструктивний методи у мовознавстві. Синхронія і діяхронія. Індукція та дедукція.

12 Навчально-методичне забезпечення

Освітній процес із дисципліни «Вступ до мовознавства» повністю забезпечений необхідною навчально-методичною літературою (зокрема, підручниками, рекомендованими МОН України, вченими радами ЗВО), яка в достатній кількості є в науковій бібліотеці університету. Крім того, необхідні навчально-методичні матеріали розміщені в Модульному середовищі для навчання MOODLE:

1. Курс «Вступ до мовознавства». URL: <https://msn.khmnu.edu.ua/course/view.php?id=8438>
2. Методичні вказівки до практичних занять та самостійної роботи для здобувачів вищої освіти денної форми навчання з дисципліни «Вступ до мовознавства». URL: https://msn.khmnu.edu.ua/pluginfile.php/630297/mod_resource/content/1/.pdf
3. Методичні вказівки до практичних занять та контрольної роботи для здобувачів вищої освіти заочної форми навчання з дисципліни «Вступ до мовознавства». URL: https://msn.khmnu.edu.ua/pluginfile.php/627038/mod_resource/content/1.pdf

13 Матеріально-технічне та програмне забезпечення дисципліни (за потреби)

Інформаційна та комп'ютерна підтримка: ПК, планшет, смартфон або інший мобільний пристрій, проєктор. Програмне забезпечення: програми Microsoft Office або аналогічні, доступ до мережі Інтернет, робота з презентаціями.

Вивчення навчальної дисципліни не потребує використання спеціального програмного прикладного забезпечення, крім загальновживаних програм і операційних систем.

9.Рекомендована література

Основна

- 1.Вступ до мовознавства: навч. посіб. для здобувачів філологічних спеціальностей закладів вищої освіти. Уклад.: Н. С. Безгодова, А. О. Найрулін. Полтава : Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2023. 227 с.
- 2.Вступ до мовознавства : навчально-методичний посібник з курсу для студентів факультету іноземної філології. Укл. Е. Швед, Т. Дацьо, О. Яцків; рец. : О. Барбіл. Ужгород : УжНУ, 2024. 30 с.
- 3.Голубовська І. О. Вступ до мовознавства : підручник, 2016. 320 с.
- 4.Кочерган М.П. Вступ до мовознавства. Підручник. Вид. 3-є. Київ : Академія, 2014. 368 с.
- 5.Соссюр Ф. Де. Курс загальної лінгвістики. Київ, 2015. 387 с.

Додаткова

- 6.Мовна політика і мовне планування. Енциклопедичний словник. Відп. ред. Б.М. Ажнюк; Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні НАН України. Київ: Академперіодика, 2024. 464 с.
- 7.Баденкова В. М. Новітні напрями сучасного мовознавства : методичні рекомендації до практичних занять та методичні вказівки до самостійної роботи. Миколаїв, 2017. 50 с.
- 8.Бацевич Ф.С. Лінгвістична генологія: проблеми і перспективи. Львів : ПАІС, 2005. 262 с.
- 9.Бацевич Ф.С. Основи комунікативної лінгвістики: підручник. Київ : Видавничий центр «Академія», 2004. 344 с.
- 10.Білецький А.О. Про мову і мовознавство. Київ : АртЕК, 1996. 224 с.
- 11.Боднар Н. М. Історичний аспект розвитку писемності. *Вісник Житомирського державного університету*. 2009. Випуск 43. Педагогічні науки. С. 108–112.
- 12.Виникнення мови. *Науково-популярний блог*. URL : <http://www.npblog.com.ua/index.php/istoriya/viniknennja-movi.html> (дата звернення: 2.07.2024).
- 13.Гаджієв Р. Лінгвістика на карті світу. Непорозуміння, кримінал та інтриги в різних мовах. Київ : Віхола, 2022. 383 с.
- 14.Герета Н.М., Торчинський М.М. Вступ до мовознавства. Київ: Товариство «Знання», 2000. 44 с.
- 15.Джей Джи. Які функції виконує мова? URL : <https://dovidka.biz.ua/yaki-funktsiyi-vikonuye-mova> (дата звернення: 1.07.2022).
- 16.Дрогомирецький П.П., Пена Л.І. Вступ до мовознавства : навчально-методичний посібник. Івано-Франківськ : Фоліант, 2015. 102 с.
- 17.Дудик П. С., Прокопчук Л. В. Синтаксис української мови : підручник. Київ : ВЦ «Академія», 2010. 384 с.
- 18.Дукай Я. Від усної оповіді до письма (Фрагменти розмови Галини Крук та Богдана Пастуха з Яцеком Дукаєм). *Zbruc̣h*. URL : <https://zbruc.eu/node/85479> (дата звернення: 9.07.2024).
- 19.Етимологія української мови. За заг. ред. О. І. Потапенка. Київ : Міленіум, 2005. 212 с.
- 20.Загнітко А. П. Український синтаксис: теоретико-прикладний аспект. Донецьк, 2009. 137 с.
- 21.Загнітко, А., Кудрейко, І. Соціолінгвістика: предметно-поняттєвий апарат. *Вісник Львівського університету*. 2009. № 46, Ч. 1. С. 16–25.
- 22.Історія письма. URL : <https://ukrlit.net/article/1090.html> (дата звернення: 19.06.2024).
- 23.Караман С. О., Караман О. В., Плющ М. Я. Сучасна українська літературна мова : навчальний посібник. Київ : Літерат ЛТД, 2011. 559 с.

- 24.Карпенко С. Д. Вступ до мовознавства: методичні вказівки для студентів факультету лінгвістики денної та заочної форм навчання (за кредитно-модульною системою навчання). Біла Церква, 2012. 35 с.
- 25.Карпенко Ю.О. Вступ до мовознавства. Київ : Вид. центр «Академія», 2006. 336 с.
- 26.Качмар О. Ю. Мова і мовлення в міждисциплінарних студіях. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*: серія «Філологія». Острог: Вид-во НаУОА, 2020. Вип. 9(77). С. 40–42.
- 27.Кириченко Г. С., Кириченко С. В., Супрун А. П. Нариси загального мовознавства : [навч. посіб. для студ. філол. спец. вищ. навч. закл.: у 2 ч.] Ч. І. Мова, її будова та функції в суспільстві. Київ : Видавничий Дім «Ін Юре», 2008. 168 с.
- 28.Кійко Ю.С., Агапій А.П., Мельник Ю.Й. Вступ до мовознавства : практикум. Чернівці : Чернівецький ун-т, 2021. 176 с.
- 29.Кононенко І. Українська та польська мови: контрастивне дослідження. Варшава, 2016. 806 с.
- 30.Кочерган М.П. Вступ до мовознавства. Підручник. Вид. 3-є. Київ : Академія, 2014. 368 с.
- 31.Кравець О. П. Про походження та розвиток мови як найунікальнішого засобу людського спілкування. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Серія «Філологія». 2018. Вип. 2 (70). С. 106–109.
- 32.Лаврінець О., Симонова К., Ярошевич І. Сучасна українська літературна мова. Мофеміка. Словотвір. Морфологія». Київ : Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2019. 524 с.
- 33.Левицький А.Е., Сингаївська А.В., Славова Л.Л. Вступ до мовознавства : навчальний посібник. Київ : Центр навчальної літератури, 2006. 104 с.
- 34.Манакін В. М. Мова і міжкультурна комунікація: навч. посіб. Київ : ВЦ «Академія», 2012. 288 с.
- 35.Масенко Л. Доба українізації 20-х років ХХ ст.: засади освітньої й культурної політики Миколи Скрипника. *Дивослово*. 2004. № 5. С. 27–30.
- 36.Мірошніченко П. Шизоглосія в радіопросторі України як лінгвокультурна проблема. *Вісник Львівського університету*. Серія Журналістика. 2018. Випуск 43. С. 189–194.
- 37.Петровська С. С. Вступ до мовознавства : навч.-метод. комплекс : для студ. ф-ту інозем. філології. У 3-х ч. [4-е вид., випр. і доп.]. Кам'янець-Подільський : ТОВ «Друкарня «Рута», 2016. Ч. 1. 155 с.
- 38.Петровська С. С. Вступ до мовознавства : навч.-метод. комплекс : для студ. ф-ту інозем. філології. У 3-х ч. [4-е вид., випр. і доп.]. Кам'янець-Подільський : ТОВ «Друкарня «Рута», 2016. Ч. 2. 155 с.
- 39.Плющ М. Я. Граматика української мови. Морфеміка. Словотвір. Морфологія : підручник. 2-ге вид., доп. Київ : Видавничий дім «Слово», 2010. 328 с.
- 40.Походження і розвиток мови. URL : https://pidru4niki.com/1787022848053/dokumentoznavstvo/pohodzhennya_rozvitok_movi (дата звернення: 20.08.2024).
- 41.Психологія мовлення і психолінгвістика : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Укл. Калмикова Л.О., Калмиков Г.В., Лапшина І.М., Харченко Н.В.; За заг. ред. Л.О.Калмикової. Київ : Переяслав-Хмельницький педагогічний інститут, в-во «Фенікс», 2008. 245 с.
- 42.Радчук В. Параметри і взаємодія мов. *Дивослово*. 2005. № 6. С. 36–44; № 7. С. 42–48.
- 43.Ровенчак А. Кількісний аналіз систем письма: алфавіт нко. *Україна модерна*. Число 27. “Verba et Numeri”... 2020. С. 139–152. URL : https://uamoderna.com/images/archiv/27-2020/27_139_152%20Andrij%20ROVENCHAK_compressed.pdf (дата звернення: 9.07.2024).
- 44.Сайко О. Мова і нація: філософський та психологічний аспекти. *Вісник Львівського університету*. 2004. № 25. С. 488–491.

- 45.Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика : напрями та проблеми: підручник. Полтава : Довкілля-Київ, 2008. 712 с.
- 46.Селігей П. О. Мовна свідомість: структура, типологія, виховання. Київ : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2012. 118 с.
- 47.Скаб М. С. Вступ до мовознавства. Практикум : навч. посібник. Чернівці : Чернів. нац. ун-т, 2012. 103 с.
- 48.Сухенко В. Мова і суспільство: взаємодія і розвиток. *Лексикографія*. 2016. С. 734–742. URL : <https://ispan.waw.pl/ireteslaw/bitstream/handle/20.500.12528/872/Lexikografia-2016-734-742.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (дата звернення: 9.07.2024).
- 49.Сучасна українська літературна мова. Лексикологія. Фонетика : підручник. Автори: А. К. Мойсієнко, О. В. Бас-Кононенко, В. В. Бондаренко, О. А. Гапченко, Л. О. Кравченко, О. М. Мацько, Ю. Л. Мосенікс, Н. П. Плющ, О. М. Сидоренко. Київ : «Знання», 2010. 270 с.
- 50.Сучасна українська літературна мова: підручник. Укл. А. П. Грищенко, Л. І. Мацько, М. Я. Плющ та ін.; За ред. А. П. Грищенка. 3-тє вид., допов. Київ : Вища шк., 2002. 439 с.
51. Сучасна українська літературна мова: підручник. Укл. М. Я. Плющ, С. П. Бевзенко, Н. Я. Грипас та ін.; за ред. М. Я. Плющ. Київ: Вища школа, 2004. 414 с.
- 52.Тищенко К. Основи мовознавства : системний підручник. Київ : ВПЦ «Київський ун-т», 2007. 308 с.
- 53.Ткаченко О. Б. Мова і національна ментальність (Спроба сучасного синтезу). Київ : Грамота, 2006. 240 с.
- 54.Ткачук О. Деякі аспекти проблеми походження української мови. *Дивослово*. 1998. № 2. С. 10–12.
- 55.Торчинська Н. М. Вступ до мовознавства : методичні вказівки до проведення практичних занять студентам першого курсу спеціальностей 035 «Філологія. Українська мова і література», 035 «Філологія. Слов'янські мови і літератури (переклад включно), перша – польська», 014 «Середня освіта. Українська мова і література», 014 «Середня освіта. Мови і літератури (польська, українська)». Відповідальна за випуск Подлевська Н. В. Хмельницький, 2022. 52 с. (електронний ресурс).
- 56.Торчинська Н.М. Вступ до мовознавства: навчальний зошит. Хмельницький, 2013. 32 с.
- 57.Торчинський М. М., Торчинська Н. М. Систематизація частин мови з прикметниковим типом відмінювання в українській мові. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Філологічні науки*. Житомир, 2023. С. 216–229
- 58.Торчинська Н.М, Торчинський М.М. Граматична компетенція у професіограмі майбутнього вчителя-філолога. *Наукові записки*. Серія: Педагогічні науки. Кропивницький: Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка, 2023. Випуск 209. С. 390–398.
- 59.Торчинський М. М. До питання про генеалогічну класифікацію мов світу. *Мовознавство. Літературознавство. Методика*: збірник наук. і навч.-метод. праць. Київ : Знання, 1999. С. 106–114.
- 60.Торчинський М. М. Структура онімного простору української мови: [монографія]. Хмельницький : Авіст, 2008. 548 с.
- 61.Українська мова. Енциклопедія. Вид. 2-ге, випр. і доп. Київ : Вид-во «Українська енциклопедія» ім. М.П. Бажана, 2004. 824 с Бевзенко С.П. Вступ до мовознавства: Короткий нарис : навч. посіб. Київ : Вища школа, 2006. 143 с.
- 62.Усок О. В., Корзюкова Л. П. Генезис мови у гіпотезах та концепціях лінгвістів. *Журнал науковий огляд*. 2018. № 1(44). С. 2–12.
- 63.Фаріон І. Д. Мовна норма: знищення, пошук, віднова (культура мовлення публічних людей). Івано-Франківськ : Місто НВ, 2013. 332 с.
- 64.Френч Мішель. Походження мови: огляд різних теорій. URL : <https://creacenter.org/uk/news/pokhodzhennia-movy-ohliad-riznykh-teorii> (дата звернення: 2.07.2024).

- 65.Шевельов Ю. Вибрані праці : у 2 кн. Кн. 1. Мовознавство. Упор. Л. Масенко. 2-ге вид. Київ : Вид. дім «Києва-Могилянська академія», 2009. 583 с.
- 66.Ющук І.П. Лекції зі вступу до мовознавства. Київ, 1995. С. 25–106.
- 67.Strashko I., Melnyk I., Kozak V., **Torchynska N.**, Dyiak O. Linguistic analysis of texts in philological research: the use of Salesforce Einstein Artificial Intelligence. *Forum for Linguistic Studies*. 2024. Volume 06. Issue 03. S. 246–259.

Інформаційні ресурси:

1. Електронна бібліотека університету. URL :<http://library.khmnu.edu.ua/>.
2. Інституційний репозитарій ХНУ. URL :<http://elar.khmnu.edu.ua/jspui/?locale=uk>.
3. Модульне середовище для навчання. URL :<https://msn.khmnu.edu.ua/>.